

İnternet ve veteriner iç hastalıklarında kullanımı*

Ebubekir Ceylan

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Van, TÜRKİYE

Özet: Bilgisayar ve internet kullanımı her geçen gün artarak önem kazanmakta ve hayatımızın bir parçası haline gelmektedir. Günümüzde sağlık hizmetlerinin bile internet aracılığı ile verilebildiği göz önüne alınırsa, Veteriner Hekimlerin bu olayın dışında kalmaları düşünülemez. Bu derlemede, internet ile ilgili genel bilgiler ve Veteriner İç Hastalıklarında internetin kullanımı hakkında pratik bilgiler sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Veteriner iç hastalıkları.

Internet and its use in veterinary internal medicine

Abstract: Using computer and internet is getting more and more important and, is becoming a part of our daily life. If it is thought that health services are serving via internet nowadays, it is not thought that Veterinarians could not be exclude themselves in this subject. In this review, general information about internet and use of it in Veterinary Medicine was given as practical information

Keywords: Internet, Veterinary internal medicine.

GİRİŞ

İnternet, oluşmaya başladığı ilk günden bu yana insanlar arasında gerçek zamanlı etkileşimi ve bilgi bölüşümünü sağlayarak bilgiyi yerel boyuttan küresel boyuta taşımıştır. İnternetin bugünkü basit yapısı bile, eğitim ve yaşam boyu öğrenmeyi sağlamak, fikir ve bilgi alış-verişini kolaylaştırmak, dağıtık bilim ve mühendislik araştırmaları arasında işbirliğini geliştirmek, üretkenliği artırmak, ekonomiyi geliştirmek, pazar yaratmak ve genişletmek amacıyla yapılabilecekler açısından insanlığın önünde yeni ufuklar açmıştır (1). Ancak internetin hızla büyümesi ve önemli sayılabilecek hacimdeki bilgilere doğrudan (online) ulaşılabilmesi bu tür iletişimin gücünü ortaya koymakla birlikte, geniş bilgi yığınları içerisinde kaybolma riskini de birlikte getirmektedir. Hatta yeni başlayanlar için bu durumun korkutucu olduğu da söylenebilir. Sanal ortama giren herhangi birisi için aradığını bulabilmek zaman alıcı ve yorucu olabilmektedir (2, 3).

İnternet, başlangıçta Amerika'da Savunma Bakanlığı'na bağlı DARPA'nın (Defence Advanced Research Projects Agency-Savunma Bakanlığı İleri Araştırma Projeleri Kurumları) desteği ile sadece birkaç üniversitenin bilgi alış-verişi yapması için kurulan yerel bir ağ olarak altyapısını şekillendirmiştir.

Bugün ise küresel bir ağ formuna dönüşmüş önce üniversitelere, sonra çalışma ortamına en sonda da evlere kadar girmiştir. Özellikle internet sayesinde, bilgi akışında görülen bu hızlanma, genel olarak tüm bilimsel çalışmalara da artan bir ivme kazandırmıştır (1, 4).

Bu çalışmada, oldukça önemli ve geniş olan Veteriner İç Hastalıkları alanında internette nasıl yararlanılabileceği konusuna açıklık getirmek amaçlandı.

GENEL BİLGİLER VE TERMİNOLOJİ

Tüm dünyayı kapsayan bilgisayar ağında, bilgisayarları ve bilgisayar ağlarını birbirine bağlamakta kullanılan 100'den fazla protokolden oluşan TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) sisteminde her bilgisayarın kimliklendirildiği bir IP adresiyle diğer ağ elemanlarına bir bilgi gönderilmektedir. Bu IP adresi bağlı bulunan şebeke ve makinaya ait bilgileri içerir (1, 2, 5).

İnternet, değişik işlevleri gerçekleştirmek amacıyla kullanılmaktadır. Bunlar;

Elektronik posta (e-mail): Elektronik ortamda yazılı, sesli veya görüntülü olarak iletişim sağlamak amacıyla kullanılan bir adrestir (1, 4).

*IV. Ulusal Veteriner İç Hastalıkları Kongresi'nde (4-6 Temmuz 2001, Konya) bildiri olarak sunulmuştur.

Usenet (Sistem haberleri ve tartışma grupları) ve BBS (Elektronik ilan panoları = Bulletin Board Systems): Bir konu ile ilgili olan kişilerin tartışabileceği bir ortamdır. Abonelerin bir listesi yoktur, bunun yerine kullanıcılarına binlerce tartışma grubuna erişimi sağlayan bilgisayarlar vardır. Usenet'e erişen bir kişi gruba makale yazan veya okuyan bir haber okuma programı kullanabilir (1, 6).

FTP (File Transfer Protocol: Dosya Aktarma Protokolü): İnternete bağlı bir bilgisayardan diğerine (her iki yönde de) dosya aktarımı yapmak için geliştirilen bir internet protokolü ve bu işi yapan uygulama programlarına verilen genel addır. Bu protokol, internet üzerinde veri yollamanın ve almanın en çok kullanılan biçimidir. FTP sunucularının genel amacı shareware (paylaşımlı) ve freeware (ücretsiz) yazılımları internet üzerinden dağıtmaktır. FTP sunucularının bazılarında giriş serbest (anonymous) bazıları ise ücretlidir. FTP yapabilmek için Netspace, Explorer gibi bir Web tarayıcı programına da ihtiyaç vardır. Ayrıca Telnet veya FTP'ye özgü programlar da (WS-FTP, Cute-FTP vb.) kullanılabilir (1, 3, 6).

Remote Login (uzaktan giriş)=Telnet: İnternet ağı üzerindeki bir makinaya uzaktan bağlamak için geliştirilen bir TCP/IP protokolü ve bu işi yapan programlara verilen genel addır. Diğer bir deyişle uzak terminal bağlantısı için kullanılan İnternet standart protokolüdür (1, 6).

IRC (Internet Relay Chat = İnternet Aktarmalı Sohbet): İnternet üzerinde kişilerin gerçek zamanda birbirleriyle konuşmalarını sağlayan, çok kullanıcıli sohbet ortamlarıdır. Dünyadan ve Türkiye'den bazı IRC servisleri şunlardır; us.undernet.org; irc.dal.net; dragon.dal.net. irc.metu.edu.tr (ODTÜ); irc.kanald.com.tr (Kanal D); ube.ege.edu.tr; irc.emu.edu.tr (1).

Video conferencing (Görüntülü konferans): Web üzerinde, iki yada daha fazla bilgisayar aracılığıyla, yüz yüze, görsel ve sesli iletişimidir. Web'ler bu tip iletişimi sağlamak açısından BBS'lerden daha elverişlidir (7).

www (World Wide Web): Kısaca Web, yazı, resim, ses, video, animasyon gibi pek çok farklı yapıdaki verilere kompakt ve etkileşimli bir şekilde ulaşmamızı sağlayan bir çoklu hiper ortam servsidir. Hiper ortam, başka bir dokümanın çağrılmasına olanak sağlar ve bu ortamdaki her nesne (object), başka bir nesneyi çağırabilir (link edebilir). Web aynı zamanda bazı internet servislerini (ftp, news, wais gibi) de kendi içerisinde barındırmaktadır. Web üzerinde pek çok bilgi kaynağına ulaşılabilir. Web'in bir iletişim sistemi olduğu da ileri sürülmektedir (1, 2, 5, 6).

Listserv (e-group): İnsanların kendi istekleriyle üye oldukları, grup haberleşme ve tartışma mekanizmalarından biri olup daha çok ortak ilgisi olan kişiler arasında kullanılır. Bu mekanizmaları

gerçekleştiren programlar çoğunlukla listserv yazılımı adıyla bilinir. Listelere, Usenet haber gruplarından farklı olarak üye olmak gerekir. Bir üyenin gönderdiği ileti listenin tüm üyelerine dağıtılır. Bu şekilde mesaj akışı sağlanır. Listserv'in diğer önemli bir fonksiyonu da bir dosya servis sağlayıcısı olarak çalışmasıdır. Listserv mekanizmalarının en yaygın olanları Bitnet Listserv, Listproc, mailbase, smart-list adıyla bilinmektedir (1, 2, 5).

Elektronik Dergiler: İnternet, elektronik olarak yayımlanan bir çok dergiye ev sahipliği yapar. Yani makaleler, internette metin dosyaları olarak depolanır ve derginin arşivine ulaşılabilir (4). Bu hizmet büyük ölçüde ücret karşılığı sunulmasına rağmen, ücretsiz olarak özellikle medikal dergileri kullanıcılarının hizmetine sunan firmalar da vardır. Örneğin 600'den fazla dergiyi ücretsiz olarak sunan www.freemedicaljournal.com gibi. Bunların dışında Blackwell, Elsevier gibi büyük yayımcı firmaların yayınladığı dergilerin içindekiler kısmına ücretsiz olarak ulaşılabilir (8).

Dergilerin çoğu yayınlarını okuyucularına PDF (Portable Document Format-Taşınabilir Doküman Formatı) formatında sunmaktadırlar. PDF formatındaki dokümanlar orijinal görünüm ve içeriğe sahip olup, fontlar ve grafikler tıpkı basım gibidir. Bu dokümanlar diğer kullanıcılara e-mail ile dağıtılabilir, webde, intranette, bir dosya sisteminde veya bir CD'de saklanabilir, Microsoft Windows'ta, MacOS'ta ve UNIX platformlarında görüntülenebilirler (8).

Adobe® Acrobat® PDF formatlı bütün dokümanları basımda çıktıkları şekilde görüntüleyebilen bir programdır. Adobe® Acrobat®'ın PDF dokümanlarını görüntülemesi yanında web sayfalarını açma, dokümanları karşılaştırma, sayfaları yeniden numaralandırma, metin formatlama, dijital imzalama, diğer kullanıcılara PDF'ye gidecek yönlendirmeyi yapma (Destinations), web sayfası adresi kaydı (structured bookmarks) yapma, renk ayırımı yapabilmek, PDF dokümanlarını ilan etme, makroları Mikrossoft Ofise yükleyebilme, iş seçeneklerini ayırt ederek sunma ve latin harflerini kullanmayan Japonca, Çince, Korece ve benzer dilleri destekler (8).

MUD (Multi User Dungeon-Çok kullanıcıli ortam): Sanal gerçeklik (Virtual Reality) sağlayan bir bilgisayar programıdır. İnternet üzerindeki çok kullanıcıli macera oyunları ve simülasyonları içerir. Genellikle text ortamında kullanıcıların belirli karakterlerin yerine geçerek oynadıkları oyunlara verilen genel addır (1, 5).

Web-TV (Web Televizyonu): World Wide Web sitelerine televizyon teknolojisi kullanılarak erişimi sağlayan yeni bir teknolojidir. Standart televizyonlara, kablolu TV kutularına benzer bir düzenek eklenerek Web erişimi sağlanır. Bu düzenekler ile Web sayfaları doğrudan televizyon ekranına yönlendirilmektedir. Uygulama gün geçtikçe artmaktadır (1).

Wais (Wide Area Information Servers-Geniş Alan Bilgi Hizmet Sistemi): Ağlar arasında çok büyük miktarlarda bilgiyi endeksleyerek aranabilir bir veri tabanı oluşturup bunu kullanıma sunan bir sisteme verilen addır. Bu servisi kullanan programlar, verilen bir anahtar kelimenin (keyword) içinde geçtiği dokümanların listesini verirler (1, 2, 3).

Archie (Archive): İsmi belli olan bir dosyanın hangi FTP merkezinden olduğunu bulma işini yapan sistem Archie olarak adlandırılır. Sayısı, binleri aşan ftp sitelerinden, istediğimiz dosyaları bulabilmemiz için gerekli olan bir veritabanı araştırma aygıtıdır. Archie ile herkese açık (anonymous) FTP merkezindeki milyonlarca dosyanın kayıtlı olduğu veri tabanları taranır ve aranan dosyanın hangi ftp merkezlerinde olduğu ilgili alt dizinleriyle birlikte sorgulayan kişiye bildirilir. Archie sorgulaması e-posta ile de yapılabilir. Son zamanlarda web siteleri de bu tip özellikler kazandığı için Archie yazılımların kullanımı gittikçe azalmaktadır (1, 2, 5).

Gopher, Hytelnet (Hypertext Browser for Telnet): Telnet/Web/Wais tabanlı herkese açık erişim sağlayan kütüphane sistemlerine bağlantıyı mönü tabanlı bir sistem üzerinden kolayca yaymamızı sağlayan bir yardımcı programdır. Bu program, ilgili bağlantı bilgilerini içeren bir veri tabanına sahiptir (1, 2, 5).

Finger servisi: Diğer internet sitelerindeki kullanıcılar hakkında bilgi alınmasını sağlar (gerçek adı, telefon numarası, adresi vb.). Ayrıca bazı finger sistemleri o kullanıcının en son ne zaman sisteme girdiğini ve henüz okunmadığı mesajlarının olup olmadığını da belirtirler. Bu özellik, birinin acil bir mesajını alıp almadığını kontrol etmek gerektiği zamanlarda oldukça faydalıdır (1, 3, 5).

Talk servisi: Kendi bilgisayarınızla başka bir kullanıcının bilgisayarı arasında bağlantı kurar. Sonra bu bağlantı karşılıklı mesajlaşmak için kullanılır (1, 2). Bütün bu araçlar, çeşitli derecelerde internette bilgi erişimi sağlarlar. Her araç, belli bilgiler için uygundur.

WAP (Wireless Application Protocol - Kablosuz İletişim Protokolü): Herhangi bir ilave ekipmana (diz üstü bilgisayar, ara bağlantı kabloları, vb.) ihtiyaç duyulmadan cep telefonlarının internet dünyasına kablosuz erişimini sağlayan sistemdir. Fatura sorgusu yaptırılması, sinema ve otobüs bileti rezervasyonu WAP üzerinden yapılan uygulamalardan bazılarıdır. WAP servislerini kullanabilmek için;WAP teknolojisini destekleyen bir cep telefonuna ve "CepWAP" servisinin aktive edilmesine ihtiyaç duyulur. WAP servisleri, sadece bu teknolojiyi destekleyen cep telefonları ile kullanılabilir (9, 10).

Veteriner hekimliği alanında internet

Veteriner alanında yaygın olarak kullanılan VetCD (Silver Platter)'ler "internet" anahtar kelimesiyle tarandığında karşımıza aşağıdaki bulgular çıkmaktadır.

1992 yılı ve öncesi VetCD'lerinde internet kelimesine rastlanmazken 1993 yılında sadece iki yayında görülmektedir. 1994-2001 yılları arasında ise toplam 257 makalede geçmektedir. Beşeri hekimlikte internet kelimesine ise 1992 yılında iki adet rastlandığı bildirilmiştir (4). Görüldüğü gibi internet son yıllarda makalelere artan oranlarda girmekte ve bugün vazgeçilmez bir araç olarak yerini almaktadır.

Veteriner İç Hastalıklarında Alanında İnternet Kullanımı

Çok geniş bir alana sahip olan Veteriner İç Hastalıkları için internetin kullanımı, güncel bilgiye daha ucuz ve daha çabuk ulaşabilmek, yenilikleri anında takip edebilmek, online sağlık hizmetlerini verebilmek, dünyanın farklı yerlerindeki dahiliyecilerle konsültasyon olanağına sahip olma avantajları nedeniyle, artık gerekli bir ihtiyaç halini almıştır.

Veteriner Dahiliye ile ilgili olarak internette çok sayıda site bulunmaktadır. Çeşitli programlar aracılığı ile kullanıcıların kendi kişisel sayfalarını yapabilmelerinin oldukça kolaylaştığı günümüzde, hemen her gün yeni sayfalar bu sitelere eklenmektedir. Tablo 1'de Türkiye'deki Veteriner Fakültesi İç Hastalıklarından bazılarına ait Web adresleri verilmiştir.

İnternete Giriş: Bunun için İnternet Gözetici (Browser) programları kullanılır. En yaygın olanları İnternet Explorer, Netspace Navigator ve Opera'dır (1, 5).

Bilgi arama/soruşturma: Bu programlar aracılığı ile aranan bilgilerin bulunabileceği arama motorları kullanılır. Bu siteler bilginin bir anahtar kelime veya kelime grubuyla soruşturulmasını sağlar. Arama sonucu verilen ilgili linklerin listesinden en ilişkililer seçilerek o sitelere geçişler yapılabilir. Bu arama motorlarından en yaygın olanları Tablo 2 (Tüm Dünyadaki Web Tarayıcıları) ve Tablo 3 (Türkçe Arama Motorları)'de verilmiştir (1, 5, 11, 12). Bu arama motorlarının herhangi birine girerek "veterinary-veteriner", "internal medicine-iç hastalıkları" gibi ana kelimeler veya kelime grupları yazılıp *search* komutu ile arama yapıldığında çok sayıda Web sitesi adresi elde edilebilir. Her bir arama motoru aynı kelimeler için farklı sonuçlar verebilir. Bu bakımdan aranan kelime veya kelimeleri bir anda birden fazla arama motoruna gönderen ve sonuçları ekrana getiren *meta araçları* (metasearch) geliştirilmiştir. Bu tür arama motorları kendisinde yüklü arama motorlarının hepsinin indekslerini tarayarak sonuçları topluca ekrana getirmektedir (1, 4, 5). Bu gruba giren bazı servisler şunlardır (1):

Savy Search: Sorgulamaların hangi arama motorunda hangi oranlarda başarıyla bulunduğunu saptayan (anahtar kelimelere uygunluk, hız, kaç tane link bulunduğu vb. kriterlere göre) ve buna göre bir değerlendirme yaparak sunan bir servistir.

All In One: Konu kataloğu içindeki her bir içerik ile ilgili olarak en uygun sorgulama imkanını sunan arama motorudur.

Meta Search: Bir çok arama motorunda aynı anda sorgulama yapılabilecek bir servistir. Ayrıca, dosya taraması yapma (kategoriler içinde) ve online sözlük kullanma olanakları da vardır.

Search.Com: İyi bir konu kataloğu vardır. Ayrıca, bir çok arama motoru servisine aynı menüden erişilebilir.

Netspace Net search: Çok yalın bir arayüz ile popüler sorgulama servislerinin (Yahoo, Lycos, InfoSeek, Excite) kullanılmasını sağlar. İnternet White pages (kurum sorgulama) ve Yellow Pages (kişi sorgulama) olanakları vardır.

Internet Secretary: Yüzlerce arama motoruna erişilebilen bir servistir.

Net Locator: İyi bir kullanıcı arayüzü ile bir çok arama motoruna erişilebilen bir servistir.

Başka bir yardımcı arama aracı ise *arama asistanları*'dır. Bu araç yardımıyla aranan bilgiler belli kriterlere göre süzgeçten geçirilir. Aramamızı kolaylaştıran diğer bir imkan da Offline Browser'dır. Offline Browser ile internette en çok ilgilendiğiniz ve devamlı takip ettiğiniz bir Web sitesinin değişikliklerini kontrol ederek değişen bir bilgi bulduğunuzda bilgisayarınıza aktarma yapabilirsiniz (1, 6).

Web Site yerine *Book, Cd, Movie* gibi konu başlıklarında arama yaptırılırsa kitap, interaktif materyallere ve hareketli görüntü dosyalarına ulaşılabilir. Ayrıca bu listeden en uygun adrese bağlantılı linklere de "related links" komutu ile erişilebilir (1, 5). Tablo 4'te bu aramalarda kolayca bulunabilecek çeşitli örnek web sayfalarının bir listesi verilmiştir.

Tablo 1. Bazı Veteriner Fakülteleri ve İç Hastalıkları Anabilim Dalına ait siteler.

Ankara.Ü. Vet. Fak. İç Hast. A.D.	www.veterinary.ankara.edu.tr/bolumler/dahiliye.html
Adnan Menderes Ü. Veteriner Fak.	www.adu.edu.tr/him/fakulte/veteriner
Afyon Kocatepe Ü. Veteriner Fak.	www.aku.edu.tr/akademik/veteriner.html
Dicle Ü. Vet. Fak. İç Hast. A.D.	www.dicle.edu.tr/dictur/akademik/akademik.html
Erciyes Ü. Vet. Fak. İç Hast. A.D.	www.erciyes.edu.tr/veterinerlik.htm
Fırat Ü. Vet. Fak. İç Hast. A.D.	www.firat.edu.tr/akademik/fakulteler/veteriner/vetturk/dahiliye.html
Harran Ü. Veteriner Fakültesi	www.harran.edu.tr/veteriner.html
İstanbul Ü. Vet. Fak. İç Hast. A.D.	www.vetfakdahiliye.8m.com
Kafkas Ü. Vet. Fak. İç Hast. A.D.	www.kafkas.edu.tr/vetfak/
Kırıkkale Ü. Vet. Fak. İç Hast. A.D.	www.kku.edu.tr/veterinerlik/veterinerlik.html
Mustafa Kemal Ü. Vet. Fak. İç Hast. A.D.	www.mku.edu.tr/akademik/veteriner/veteriner.html
Selçuk Ü. Vet. Fak. İç Hast. A.D.	www.veteriner.selcuk.edu.tr/veteriner/Dahiliye.html
U.Ü. Vet. Fak. İç Has. A.D.	www.uludag.edu.tr/index005.html
Y. Y. Ü. Vet. Fak. İç Hast. A.D.	www.yyu.edu.tr/fakulte/vf/hkb(ih/index.html

Tablo 2. Tüm dünyadaki web tarayıcılarından bazıları.

Arama servisi	URL	Özet bilgi
Altavista	www.altavista.com	Dünyanın en büyük, geniş indeksli ve en hızlı arama motorlarından biri
Excite	www.excite.com	Site değerlendirmelerini, sörf kılavuzlarını içeren hızlı, büyük bir arama motoru. Konuya göre arama yapıyor, sonuçları isabetli, özelleştirme seçenekleri var.
Infoseek	www.infoseek.com	Kullanımı kolay bir arama motoru ve site değerlendirmeleri içeren Web rehberi. Kapsamı geniş çok sayıda kullanışlı yardımcı aracı ve Infoseek Personel adında özelleştirilebilir haber servisi var.
DejaNews	www.dejanews.com	En gelişmiş Usenet arama/tarama motoru. Power search aracı pek çok seçenek sunuyor, derin araştırmalar için kullanışlı filtreler var.
Yahoo	www.yahoo.com	Altavista ile bütünlük bir web rehberi

Tablo 3. Yaygın Türkçe arama motorlarından bazıları.

Arama servisi	URL
Arabul	www.arabul.com
Arama	www.arama.com
Nerede	www.nerede.com
Superonline	www.superonline.com
Turkvista	www.turkvista.com
Turkindex	www.turkindex.com

Bazen bir arama sonucunda ekrana gelen liste sayfalarca tutar ve bu listeden istediğiniz bilgiye tam isabet edemezsiniz. Bu bakımdan aramak istediğiniz

kelimeyi çok net olarak seçmelisiniz veya aramanızı sınırlamalısınız. Arama işleçleri (Search Operator), istediğiniz bir konuyu ararken yüzlerce sayfa ile uğraşmak yerine eleme yaparak size zaman kazandırır (Tablo 5). Bu işleçlerden “**and**”, “**or**”, “**not**”, ve “**near**” Boolean ifadeleridir. Bunların Urinary karşılıkları “**e**”, “**i**”, “**!**” ve “**~**” şeklindedir (1, 6).

Bazı arama motorları Türkçe karakterleri desteklememektedir. Yine, arama motorları Tablo 5’teki işleç kullanımlarını desteklemeyebilir (1).

Tablo 4. Örnek siteler ve Web Adresleri.

Konu	Web Adresleri
Yurt dışı Veteriner Fakültelerinin İç Hastalıkları bölümleri	http://www.vet.utk.edu/departments/lacs/LACMAIN.htm http://www.vet.utk.edu/services/sacs.html http://www.gla.ac.uk/Acad/FacVet/famp.htm
Veteriner kaynakları ve Elektronik Hayvanat Bahçesi	http://netvet.wustl.edu
Ulakbim Atıf Taraması	http://www.ulakbim.gov.tr/servisler/atiftarama/
TÜBİTAK	http://mistug.tetm.tubitak.gov.tr/bdyim/sayilar.php3?dergi=vet
Türk Veteriner Farmakoloji ve Toksikoloji Derneği	http://www.farmakoloji.freeservers.com/
Hayvan Hastaneleri	http://www.pethospital.com.tr http://www.prattusa.com/pvh/index.html
Kitap ve yayınevi	http://www1.mosby.com/Mosby/netvet http://netvet.wustl.edu/vetbook.htm
Kongre, Konferans ve Sempozyumlar	http://netvet.wustl.edu/meetings.htm
Online dergiler	http://www.academicpress.com/anbehav http://www.vetrecord.co.uk http://jvm2.v.m.a.u-tokyo.ac.jp/jvms/index-j.html
Kişisel web sayfası	http://www.kopekpsikolojisi.8m.com
Veteriner ürünleri	http://www.allheart.com/littmannscopes.html http://www.arnolds.co.uk http://www.yyu.edu.tr/fakulte/vf
Türkçe Veteriner Dergileri	http://www.tvhb.org.tr http://veteriner.selcuk.edu.tr/ http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JVME/jvme.html
Online kütüphaneler	http://www.lib.utk.edu http://www.lib.msu.edu/health/hw/vetmed
Medline tarama	http://www.pubmed.com

Tarama yaparken karşılaşılan hata mesajları (1)

400-Bad Request: URL yanlış yazılmıştır veya böyle bir URL yoktur. Yazım hatasına özellikle harflerin büyük küçük yazılışlarına ve . (nokta) ya da / (tersbölü) gibi işaretler kontrol edilmelidir.

401-Unauthorized: İlgili Web sayfasına izinsiz erişim yaptığımı bildirir, çünkü Web siteleri şifre isteyebilir.

403-Forbidden, Access Denied: Erişmek istediğiniz Web sitesi, şifre gibi özel bir giriş izni gerektirmektedir.

503-Service Unavailable: Web sayfasının bulunduğu sunucu bozuk olabilir veya internete bağlanılan gateway’de arıza olabilir. Biraz bekledikten sonra tekrar bağlanma denenebilir. Eğer yine yanıt alınamazsa servis sağlayıcı ile temasa geçilmelidir.

Bad File Request: Kullanılan tarayıcı program, seçilen html dosyasını tanımamaktadır. Büyük olasılıkla tarayıcı programın desteklemediği bir özelliğin olduğunu gösterir.

Host Unavailable: Sunucu bakım çalışmaları veya teknik bir arızadan dolayı kapalı ya da bir kilitlenme olmuştur. Tekrar bağlanma denenmelidir (Reload).

Host Unknown veya Unable to Locate Host: Sunucu bakım çalışmaları veya teknik bir arızadan dolayı cevap vermiyor olabilir ya da bağlantı kopmuş olabilir. URL'yi kontrol ediniz ve **Reload** düğmesini tıklayarak bağlanmayı deneyiniz.

Too Many Connection-Try Again Later: "Aşırı bağlantı durumu-Daha sonra tekrar deneyin" şeklindeki mesaj, sunucunun sınırlarının zorlandığı anlamına gelir. Bir süre sonra tekrar bağlanmayı deneyin.

Unable to Locate The Server: URL yanlış yazılmış olabilir veya sunucu artık kullanım dışıdır. Yine de URL'yi kontrol ediniz.

Makale Tarama

Daha önceleri yayınlanan VetCD-Rom katalogları ile yapılan taramalar internete aktarılarak bu hizmeti daha kolay erişilebilir kılmıştır. Bu servislerin bir kısmı ücretsiz bir kısmı ise belli bir ücret karşılığında hizmet vermektedir. Tam metin (Full Text) makale erişimi ise genellikle belli bir ücret karşılığında gerçekleşmektedir (1, 3).

Sonuç olarak, bu servisler özellikle son yayınlara, arşivlere ve kütüphanelere ulaşımı mümkün kılmakta ve kolaylaştırmaktadır. Bu durum bilimsel çalışmaların ve gelişmelerin paylaşılmasına ve daha ileriye götürülmesine katkıda bulunacaktır.

Tablo 5. Arama operatörleri (işleçleri).

Operatör (İşleç)	Fonksiyonu	Örnek
+	Arama sonuçlarından elde edilecek olan Web sayfasında mutlaka bulunması gereken kelimeleri göstermeye yarar.	+nuclear power arama metni sadece nuclear geçen sayfalara bakar, bu sayfalarda power kelimesi de olabilir.
-	Arama sonuçlarından elde edilecek olan Web sayfasında bulunmayacak kelimeleri göstermeye yarar.	"nuclear power"-PWR arama metni sonucunda içinde nuclear power olup PWR olmayan sayfalar gelir.
..	Tam olarak yazılan sıradaki kelimeleri bulup getirir.	"second world war" arama metni içinde tam olarak second world war yazan sayfaları bulur. Bir yerde war yazan sayfalar dikkate alınmaz.
And	+ ile aynı işi yapar	Köpek ve tedavi ortak olarak (aynı yerde) geçtikleri bir sayfayı bulmak için köpek + tedavi yazmak yeterlidir.
Or	Bu operatör ile bağlanan kelimelerden en az bir tanesi arama sonuçlarında gösterilecek Web sayfalarında yer almak zorundadır.	Sun or energy yazıldığında ekrana gelecek olan arama sonuçlarında hem sun effects (güneş etkileri) hem de electric energy (elektrik enerjisi) olabilir. Oysa siz sun energy hakkında bilgi toplamak istiyordunuz.
Not	- ile aynı işi yapar	Hotel not America yazıp arama yaptırırsanız America ile ilgisi olmayan otellerin sayfasını bulursunuz.
Near	Birbiri ile aralarında en fazla on kelime olan iki kelimenin var olduğu Web sayfalarını bulur.	Atom near bomb yazarsanız atom ile bomba kelimesini içeren bir paragraf metni içeren bir Web sayfası bulursunuz.
()	Arama işleçlerini gruplamak için kullanılır.	Türk (yemekleri ve evleri) arama metni sonucunda hem Türk yemekleri hem de Türk evleri geçen sayfaları bulur.
*	Harfler ve kelimeler yerine genel olarak kullanılır (her şey demektir).	Micro* araması yapılırsa içinde microelectronic, microcomputer, microfarad vb. ifadelerin geçtiği sayfalar bulunur.

KAYNAKLAR

1. İnan A: İnternet El Kitabı7. Baskı, İstanbul, Sistem Yayıncılık, (2000).
2. Pitter K, Amato S, Callahan J, Kerr N, Tilton E (Çev.:Ulus T): Herkes İçin İnternet Rehberi. 1. Baskı, İstanbul, Literatür Yayıncılık, (1995).
3. Dülger H, Şekeroğlu MR: İnternette Biyokimya. Türk Biyokimya Derg. 25(1): 36-39, (2000).
4. Özbek H: İnternet ve Farmakoloji. Türk Farmakoloji Derneği Bülteni, 60: 7-10, (2000).
5. Balevi E: İnternet, Ankara, Seçkin Yayınevi, (1995).
6. Selçuk O, Göksal O, Gündüz A, Çayır A, Gündoğdu E, İnci KK, Özkır B: Vestelnet İnternet Hemen Şimdi Kullanım Kılavuzu. İstanbul, Sun Tasarım Ltd, (1998).
7. <http://www.cclub.metu.edu.tr/book/intra/ch25.htm> (02-04-2001).
8. www.acrobat.com (02 4-2001).
9. <http://www.defnebilgisayar.com.tr/wap.htm#wap1> (02-4-2001).
10. <http://www.telsim.com.tr/servisler/content-cepwap1.htm> (02-4-2001).
11. Ağabeyoğlu İ: İnternette Araştırma Olanakları. FABAD J Pharm. Sci 21: 97-98, (1996).
12. Blonde L: Medicine on the Web-Continued Medical Computing. 17(4): 22-25, (1999).

Yazışma Adresi:

Öğr. Gör. Ebubekir Ceylan
Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Bitlis Meslek Yüksek Okulu
Van, TÜRKİYE

e-mail: bekirceylan@lycos.com